

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 11/3 2022 s. 1112-1129, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

ULUSLARARASI HANS CHRISTIAN ANDERSEN ÇOCUK EDEBİYATI ÖDÜLÜ'NE GENEL BİR BAKIŞ

Çare TUFANER*

Geliş Tarihi: Nisan, 2022

Kabul Tarihi: Eylül, 2022

Öz

Araştırmada Hans Christian Andersen Ödülü genel özellikleri ve ödülü kazanan yazarları incelemek üzere nitel bir çalışma yapılmıştır. Hans Christian Andersen Ödülü 2. Dünya Savaşı'nın açtığı derin yaraları iyileştirme çalışmalarının bir ürünü olarak 1956 yılında ortaya çıkmıştır. Ödülün fikri temellerinde hayatın kusurlarına rağmen yaşamının mutlaka bir yolunun bulunacağı mesajını iletmeye çalışan çocuk edebiyatı yazarlarının ve çizerlerinin ön plana çıkarılması düşüncesi vardır. Böylelikle ödülle birlikte çocukların daha nitelikli, çok kültürlü ve onlara yaşama ümidi veren eserlerle buluşmaları hedeflenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ödül kazanan yazarların cinsiyetlere göre dağılımında eşitliğin sağlandığı görülmüştür. Kazanan yazarların ülkelere göre dağılımında ödülün %86 oranla Avrupa, Amerika ve Avustralya gibi "Batı toplumu" ülkelerine verildiği belirlenmiştir. Ödül alan "Doğu toplumu" ülkelerinin Japonya, Çin ve İsrail ile sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu noktadan hareketle ödülün tüm toplumları temsil etme gücünü artırmak için ödülü düzenleyen kurulun başta Türkiye olmak üzere edebiyatın ana vatanı olan "Doğu kültürlerini" daha yakından değerlendirmesi gerektiği önerisi getirilmiştir. Ayrıca makalede ödülü kazanan yazarların Türkçeye çevrilen eserleri de belirlenmiş ve çeşitli tespitlerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, Hans Christian Andersen Ödülü, uluslararası ödül, dünya edebiyatı, çok kültürlülük.

AN OVERVIEW OF THE INTERNATIONAL HANS CHRISTIAN ANDERSEN AWARD FOR CHILDREN'S LITERATURE

Abstract

In the research, a qualitative study has been conducted to examine the general characteristics of the Hans Christian Andersen Award and the authors who won the award. The Hans Christian Andersen Award was established in 1956 as a result of their efforts to heal the deep wounds left by WWII. The award's concept is based on highlighting writers and illustrators who try to convey the message that, despite life's flaws, there is always a way to live. As a result of the award, it is hoped that children will be exposed to more qualified, multicultural literature that will give them hope for the future. According to the results of the research, equality was achieved in the distribution of the award-winning authors by gender. In the distribution of the winning authors by country, it was determined that 86% of the award was given to "Western society" countries such as Europe, America, and Australia. It has been observed that the countries considered "Eastern society" are limited to Japan,

* Öğr. Gör. Dr.; Adıyaman Üniversitesi, SHMYO, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Çocuk Gelişimi Programı, ctufaner@adiyaman.edu.tr

China, and Israel. Based on this information, in order to increase the power of representation of all societies in accordance with the philosophy of the award, it has been suggested that the committee organizing the award should evaluate the “eastern cultures”, which is the homeland of literature, especially Turkey, more closely. In addition, the works of the award-winning authors translated into Turkish have been determined and various determinations have been made about them in the article.

Keywords: Children's literature, The Hans Christian Andersen Award, international award, world literature, multiculturalism.

Giriş

Dünya, Sanayi Devrimi (1760) ile birlikte büyük bir ekonomik, siyasi ve sosyal değişimin içine girmiştir. Bu alanlardaki değişimler bilim, sanat, eğitim, edebiyat gibi birçok alanda da etkisini göstermiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte dünyada ekonomik, siyasi ve sosyal hareketlerde küreselleşme eğilimi ön plana çıkmış bu durum diğer sosyal alanları da etkilemiştir.

Sanayi Devrimi'nin etkileriyle başlayan küreselleşme eğilimi edebiyata da yansımıştır. Edebiyat alanındaki küresel eğilime bağlı gelişen “dünya edebiyatı” kavramını ilk kez 1827 yılında “Weltliteratur” terimiyle Goethe ortaya koymuştur (Kirsch, 2019). Goethe'nin dünya edebiyatı ile ilgili görüşü kısa ve net olmakla birlikte bu disipline temel oluştur niteliktedir: “Kendini her yerde ve tüm zamanlarda yüzlerce ve yüzlerce insanda gösteren şiirin, insanlığın evrensel mülkü olduğuna tamamen ikna oldum... Ulusal edebiyat artık anlamını yitirmiş bir terimdir; dünya edebiyatı çağı kapıdadır ve herkes onun yaklaşmasını hızlandırmak için elinden geleni yapmalıdır.” (Kirsch'den alıntı, 2019:8).

Goethe'nin dünya edebiyatı üzerine öngörülerini gerçekleştirmekle birlikte günümüzün imkânları ile çok daha ileri seviyeye gitmiş durumdadır. Eski zamanlara göre daha kolaylaşan ülkeler arası insan hareketliliği, çok dilli insan sayısının artması, çeviri yapabilen insan sayısının artması, eğitilmiş insan sayısının artması, ekonomik gücün artması, teknolojik imkânların artması gibi birçok etken dünya edebiyatının gelişimini hızlandırmıştır. Bu etkenlerden teknolojik imkânlar son yıllarda çok daha belirleyici olmuştur. Öyle ki farklı bir ülkede e-kitap olarak basılan bir kitabı o ülkedeki basım günüyle birlikte takip edebilecek bir teknolojik gelişmişliğe ulaşılmıştır. Tüm bu gelişmelerle Kirsch, bir uygarlık felaketi dışında, edebiyatın artık dar, salt ulusal bakış açısına geri dönmeyeceğini belirtir (2019).

Dünya edebiyatı, insana varlığı evrensel boyutlarda anlayabilme fırsatı verir. Fakat dünya edebiyatını oluşturan farklı diller, çevirilere; çeviriler de en popüler ikinci dil olan İngilizceye mecbur bırakılmaktadır (Kirsch, 2019). Bu noktada çevirilerin bir eseri ne kadar iyi yansıttığı ya da İngilizceye mecbur kalmanın kapitalist sisteme hizmet edip etmediği gibi çok daha karmaşık sorunlar ortaya çıkar. Çeviri eserlerin orijinal dillerinden ziyade İngilizceye çevrilmiş formundan çeviriler yapılmaktadır. Bu doğrultuda yazarlar eserlerinin uluslararası bir boyut kazanabilmesi için eserlerini İngilizceye çevirmeyi tercih edebilmektedirler. Bu da eserin ait olduğu orijinal dilin yaşatılması, aktarılması, tercih edilmesinin önüne geçebilmekte ve İngilizceyi tekelleştirmektedir.

Dünya edebiyatı kavramının çocuk edebiyatı üzerinde de önemli etkileri olmuştur. Çeviri eserlerle farklı kültürler birbirlerini okuma, tanıma, anlama imkânı bulmuştur. Türkiye'de çeviri eserlerin çocuk edebiyatı üzerindeki rolü oldukça önemlidir. Tanzimat Dönemi sonrası yapılan çeviri eserlerle Türkiye'de çocuk edebiyatının temelleri atılmıştır (Çıkla, 2005; Neydim, 2022; Şimşek, 2014; Şirin, 2019; Yalçın ve Aytaş, 2017). Çevirisi yapılacak eserlerin belirlenmesinde uluslararası kütüphaneler, kongreler, kitap fuarları, ödül törenleri gibi kaynak organizasyonların

önemli bir işlevi vardır. Bu organizasyonlar, yazarların ve eserlerin dünya çapında tanınip yayılmasında önemli katkı sağlar.

Sanatın çeşitli kollarında ulusal ve uluslararası ödüllerin, bu sanatı icra eden kişiler için teşvik edici, onurlandırıcı bir işlevi vardır. Özellikle uluslararası ödüller, kazanan ülkenin ve sanatçının tanınırlığı, saygınlığı bağlamında önemli etkiye sahiptir. Sanat dallarından edebiyat alanında da hem ulusal hem de uluslararası ödüller verilmektedir. Bu ödüller sayesinde ödül verilen sanatçının tanınırlığı artarken okuyucunun da bir ölçüde daha nitelikli bir eserle buluşma imkânı artar. Bu ödüllerin uluslararası olmasıyla farklı kültürlerle ait eserlerin çevirisi çoğalır. Böylelikle günümüz dünya düzeninde insanlığın en büyük ihtiyaçlarından birisi olan çok kültürlü okuma olanağı artar. İnsanların farklı kültürleri tanıyabilmesi, anlayabilmesi, normal görebilmesi, dışlamaması, saygı duyması, ön yargılarını kırması, farklılıkları bir zenginlik olarak görebilmesi için çok kültürlü eğitimin (Cırık, 2008) ve bunun sağlayıcılarından olan çok kültürlü okumanın önemli bir misyonu vardır.

Edebiyat alanında uluslararası en saygın ödül Nobel Edebiyat Ödülü'dür. Alfred Nobel'in (1833-1896) vasiyeti üzerine her yıl verilen ödül, 1901 yılından günümüze kadar gelen en eski uluslararası edebiyat ödülüdür. Nobel Edebiyat Ödülü'nü Türkiye'den sadece Orhan Pamuk kazanmıştır. Pamuk'un 2006 yılı Nobel Edebiyat Ödülü'nü alması, gerek Türkiye'de gerek uluslararası kamuoyunda ödülün verilmesinde siyasi nedenlerin olduğu tartışmalarına neden olmuştur. Nobel Edebiyat Ödülü verdiği ödül sahipleri nedeniyle zaman zaman eleştirilse de edebiyat alanında uluslararası etkisi önemlidir (Küçükislamoğlu, 2014).

Çocuk edebiyatı alanında uluslararası ödüllere en saygın olanları; ALMA- Astrid Lindgren Anma Ödülü (Astrid Lindgren Memorial Award) ve Hans Christian Andersen Ödülü'dür (Hans Christian Andersen Award). ALMA- Astrid Lindgren Anma Ödülü, "anti terbiyecisi" olarak bilinen ve kendisi de Andersen ödüllü bir yazar olan İsveçli yazar Astrid Lindgren'in (1907-2002) ölümünden sonra onun anısını yaşatmak üzere 2002 yılında İsveç Hükümeti tarafından düzenlenmeye başlamıştır (ALMA, 2022). Ödülün ev sahibi İsveç Hükümeti, Lindgren'in edebi kişiliğine uygun olarak çocuk ve gençlik edebiyatına ürünleri veya destekleri ile katkı sunan yazar, çizer, kurum, organizasyon, kişi vb. ödüllendirir. Astrid Lindgren'in anısına düzenlenen ALMA ödülü 700 bin dolar tutarıyla dünyada çocuk edebiyatı alanındaki en büyük, edebiyat alanındaki ikinci büyük ödül olarak bilinmektedir (ÇGYD, 2022). ALMA Ödülü'nde yüksek bir mali tutarın ödül olarak verilmesi, dünya çapında çocuk edebiyatı ürünlerine ne denli önem verildiğini göstermektedir. Türkiye'den bu ödüle adaylar gösterilmiş fakat henüz ödül alan bir sanatçı, kişi ya da kurum olmamıştır.

Çocuk edebiyatı alanında en eski ve önemli diğer ödül Hans Christian Andersen Ödülü'dür (Hans Christian Andersen Award). Modern çocuk edebiyatının kuruluşunda ve çocuk edebiyatının uluslararası boyutta bir konu haline gelmesinde Hans Christian Andersen Ödülü önemli bir organizasyondur. Bu noktadan yola çıkarak ödül törenin incelenmesi gerektiği düşünülmüştür. Makalede Hans Christian Andersen Ödülü'nün genel özellikleri ve ödülü kazanan yazarların çeşitli değişkenlere göre (yazarların cinsiyetleri, ülkeleri, Türkçeye çevrilmiş eserleri) incelenmesi amacıyla nitel bir araştırma yürütülmüştür.

Yöntem

Araştırmanın Modeli ve Veri Kaynakları

Bu araştırma nitel yaklaşımla gerçekleştirilmiş olup durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Çoğunlukla nitel verilere dayalı olan durum çalışması, araştırmacının etkisinin veya müdahalesinin olmadığı bir olgu ya da olayı derinlemesine inceleme olanağı veren araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada Hans Christian Andersen Ödülü'nü tanıma, ödülün verilmiş amacı ve şeklini inceleme, ödül alan yazarları, yazarların cinsiyetleri, ülkeleri, kıtaları, Türkçeye çevrilmiş eserleri bağlamında inceleme yapmak amaçlanmıştır. Araştırmanın veri analizinde belge (doküman) incelemesi deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013) göre belge incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar.

Araştırmanın verileri ödülle ilgili bilgi, belge içeren ve araştırmacının ulaşabildiği kaynaklardan oluşmuştur. Kaynaklar, başta ödülün resmi internet sitesinde (<https://www.ibby.org>) bulunan arşiv dosyaları olmak üzere konuyla ilgili bugüne kadar yayınlanmış makale, tez ve kitaplardan oluşmaktadır.

Bulgular

1956 yılında düzenlenmeye başlayan Hans Christian Andersen Ödülü çocuk edebiyatı alanında verilen en eski uluslararası ödüldür. Uluslararası Gençler İçin Kitaplar Kurulu (International Board on Books for Young People (IBBY)) tarafından düzenlenen ödül, iki yılda bir verilir. Ödülün tarihçesine, ödüle ismi verilen Hans Christian Andersen'in yaşam öyküsü ve çocuk edebiyatına olan katkısı ile başlamak gerekir.

1. Hans Christian Andersen (2 Nisan 1805 - 4 Ağustos 1875)

Hans Christian Andersen, 2 Nisan 1805'te Danimarka'nın Odense kentinde fakir bir ayakkabıcı baba ve çamaşırcı bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Andersen hayatının ilk 14 yılını Odense'de taşra hayatı içinde yaşamış, zihinsel olarak bulunduğu çevreden beslenmiştir. Andersen, taşradan sonra çalışma hayatının geçtiği Kopenhag ve Avrupa'daki gezilerde edindiği deneyimler sayesinde dönemin üst sınıfı ile yakın etkileşime geçmiştir. Bu yakın etkileşimle Andersen, dönemin Avrupa'sında yaşanan derin sınıf ayrımına göre taşra ile seçkinler arasındaki iletişimin, geçişin ya da fark edilmenin önemli bir sembolü olmuştur. Böylece Andersen iki kasaba, iki sosyal çevre, iki dünya ve iki çağın ortak bir ürünü haline gelmiştir. Andersen, hem bir insan hem de bir yazar olarak sürekli gelişen ve değişen aynı zamanda kendisiyle sürekli diyalog halinde ve hatta zaman zaman kendisiyle savaş halinde bir yazar olmuştur. Böylece onun toplumsal yükselişi, hem yeni ve daha kapsamlı bir kimlik arayışında üretken bir kaynak hem de kalıcı ve çözülmemiş travmaların kaynağı olarak birçok masalında, romanında ve oyununda doğrudan ve dolaylı motif sağlamıştır (De Mylius, 2021).

Andersen'in masal dünyasına en önemli katkısı o güne dek derlenmiş olarak sunulan masallar yerine bir yazar tarafından yazılmış masal geleneğini başlatmasıdır. Charles Perrault'un halk arasında derlediği, 1697 yılında kitaplaştırdığı halk masalları Kırmızı Başlıklı Kız, Uyuyan Güzel, Külkedisi, Parmak Çocuk, Çizmeli Kedi, Mavi Sakal, Perinin İki Yüzü, Perçemli Houppes gibi masallar ve Grimm Kardeşler'in 1812 yılından sonra derleyip kitap olarak yayınladıkları

Hansel ve Gretel, Rapunzel, Pamuk Prenses ile Yedi Cüceler, Parmak Çocuk vb. çocuk masalları başlangıç kapsamında önemli bir yere sahiptir. Perrault ve Grimm Kardeşler'in masalları sözlü masalların derlenip yazınsal versiyonları olarak sunulmasından oluşurken; Andersen masalları, geleneksel masallardan yararlanan ya da onlara öykünen özgün yazınsal kurgular olarak 1835'li yıllarda alana önemli bir katkı sağlamıştır (Sezer, 2005).

Andersen'in bilinen 156 masalı olmakla birlikte 30 masalının dünya çapında büyük bir ünü vardır (Lewis, 1990). Andersen, Türkiye'de 1930'lu yıllarda yapılan çevirilerle tanınmıştır. Andersen'in Türkçeye çevrilmiş eserleri şöyledir (Sezer, 2005): Çakmak, Küçük Klaus ve Büyük Klaus, Küçük Prenses ve Bezelye Tanesi, Küçük İda'nın Çiçekleri, Parmak Kız, Yol Arkadaşı (1835); Küçük Denizkızı, Kralın Yeni Giysisi (1837); Kurşun Asker, Yaban Kuğuları (1838); Cennet Bahçesi, Uçan Sandık, Leylekler (1839); Akıllı Çoban, Karabuğday (1841); Bülbül, Topaç ile Top, Çirkin Ördek Yavrusu (1843); Çam Ağacı, Karlar Kraliçesi (1844); Örgü İğnesi, Kırmızı Dans Pabuçları, Çoban Kızı ve Baca Temizleyicisi, Kibritçi Kız (1845); Gölge (1847); Eski Ev, Mutlu Aile, Yakalık (1848).

2. Ödülün Kuruluş Tarihi ve Ödülün Fikri Temelleri

Dünya 20. yüzyıla iki büyük yıkıcı savaşla girmiş ve bu savaşlardan sonra derin insanî sorunlar yaşanmıştır. Ölümle gelen kayıplar, karmaşaya bağlı kayıplar, evini terk etme, temel ihtiyaçlara ulaşamama ve tüm bunlara bağlı olarak yaşama dair ümidin yitirilmesi savaş ortamının neden olduğu önemli insanî sorunlar arasındadır. Savaş ortamının en çok zarar verdiği ve sıraladığımız sorunlarla en çok karşı karşıya kalan da çocuklar ve kadınlar olmuştur. 2. Dünya Savaşı'nda hayatını kaybeden milyonlarca çocuk ne yazık ki geleceğin oluşturulmasında rol sahibi olamamış, hayatta kalmayı başaranlar ise yaşadıkları ağır travma nedeniyle gerçek anlamda bir gelecek sahibi olamamıştır. (Karasubaşı, 2015)

2. Dünya Savaşı'nın kadın ve çocuklar üzerinde bıraktığı yaraları sarabilmek, o dönemin Avrupa'sını yeniden inşa edebilmek adına birçok kişi farklı alanlarda girişimde bulunmuştur. Bunlardan birisi de 2. Dünya Savaşı mağdurlarından Yahudi asıllı bir Alman olan kadın aktivist Jella Lepman'dır. Jella Lepman, 2. Dünya Savaşı'nda eşini savaşta kaybetmiş ve Yahudi olması sebebiyle Almanya'da daha fazla kalamayacağını anlayınca iki çocuğuyla İngiltere'ye göç etmiş bir aktivisttir. 2. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle Ekim 1945'te Amerikan işgal bölgesinin "Yeniden Eğitim" programının bir parçası olarak ABD ordusuna danışman olarak atanan Lepman, kadın ve gençlik programlarından sorumlu olarak Almanya'ya geri döner. Kadın ve çocuklardaki savaşla birlikte kaybolan yaşama dair umudun kitaplarla sağlanacağına inanan aktivist, daha çocuk denilebilecek yaşlarındayken kitabın çocuklar üzerindeki büyük etkisini keşfetmiş birisidir. Öyle ki Lepman, 1908'de daha 17 yaşındayken Stuttgart'ın sanayi bölgesindeki bir tütün fabrikasında yabancı işçilerin çocukları için uluslararası bir okuma odası kurmuş böylece yıllar sonra öncülüğünü yapacağı uluslararası yazarlık faaliyetlerinin ilk denemelerini yapmıştır.

Yaşadığı savaş kayıpları ve o güne dek getirdiği deneyimlerle Lepman, Münih'te 1946 yılında 14 ülkeden 2000 kitabın yer aldığı kitap sergisi düzenlemiştir. Lepman bu sergiyi şöyle belirtir: "Önemli önlemlerden biri olarak, farklı ülkelerden çocuklar ve gençler için en iyi kitapların sergilendiği bir sergi önerdim... Haydi, çocuklarla başlayalım, tüm bu karışık dünyanın yavaşça aklını başına getirmek için. Çocuklar yetişkinlere yolu gösterecek." (Glistrup, 2002). Bu sergi oldukça başarılı olur ve sergi Lepman'ın ilk yıllarında yöneticiliğini üstlendiği Münih Uluslararası Gençlik Kütüphanesi'nin 1948 yılında kurulmasına öncülük eder. Uluslararası

Gençlik Kütüphanesi'ndeki deneyimlerle daha geniş çaplı bir proje olan Uluslararası Gençler İçin Kitaplar Kurulu (International Board on Books for Young People (IBBY)) 1953 yılında Lepman'ın öncülüğünde faaliyete başlar. Uluslararası Gençler İçin Kitaplar Kurulu IBBY'nin çocuk edebiyatının uluslararası bir boyut kazanmasında önemli etkileri vardır (Yalçın ve Aytaş, 2017). 1956'ya gelindiğinde yine Lepman'ın öncülüğünde Uluslararası Gençler İçin Kitaplar Kurulu IBBY, Hans Christian Andersen Ödülü'nü düzenlemeye başlar. Böylece çocuk edebiyatı alanında verilen en eski ve saygın ödül, çocuklardan başlayarak 2. Dünya Savaşı'nın yaralarını sarma, topluma yaşama ümidi verme, çok kültürlü okuryazarlık faaliyetlerinin canlandırılması gibi amaçlarla hayata geçirilmiş olur.

Bu noktadan yola çıkarak Hans Christian Andersen Ödülü, çocuk ve gençlerden başlayarak barışın egemen olması için "öteki"ne saygı ve anlayış duymak gerektiği fikrini aşılacak hedefiyle ortaya çıkmıştır. Ödül, insanoğlunun doğuştan gelen iyiliğine dair umudunu yitirmemesine, insanın toplumunun kusurlarına rağmen yaşamanın bir yolunu bulabileceği mesajlarını iletmeye çalıştıkları için çocuk kitabı sanatçılarının önemli bir sosyal misyon taşıdıklarını düşünür (Glistrup, 2002). Bu nedenle Andersen Ödülü, çocuklar için yazı ve çizim alanında eser üreten sanatçıları ön plana çıkarmak istedikleri gibi çocukların da bu yolla daha yetkin, çocuklara yaşama ümidi veren, çok kültürlü eserlerle buluşmalarını hedeflediği görülür.

3. Ödüle Aday Gösterme ve Seçim Süreci

IBBY üyesi olan ülkeler Hans Christian Andersen Ödülü'ne aday gösterebilir. Ödülün seçici kurulu; bir başkan, IBBY başkanı ve ulusal düzeyde IBBY kuruluşlarının önerileriyle şekillenen IBBY yönetim kurulu tarafından seçilen sekiz kişi ile birlikte toplamda on kişiden oluşur. Kurul, Andersen Ödülü verilme ölçütü olarak eserleri sanatsal ve edebi değerler açısından ele alır. Seçimde, yazma ve resimlemenin estetik ve edebi niteliklerinin yanı sıra olaylara çocuğun bakış açısıyla bakabilme ve çocuğun merakını ve hayal gücünü genişletme becerisini hedef alır (IBBY, 2022).

Ödül ilk düzenlendiği 1956 yılından 1966 yılına kadar çocuk edebiyatı alanında kalıcı ve dikkate değer eser vermiş olan bir yazara verilirken 1966 yılından itibaren bir çizere de verilmeye başlamıştır. Böylece, çocuk kitabı yazma işinin disiplinler arası bir çalışma olduğu kabul edilmiştir (Yalçın ve Aytaş, 2017). İlk zamanlar yazarın tek bir eseri dikkate alınarak verilen ödül, 1962 yılından itibaren sanatçının tüm eserlerini odağına alarak seçimlerini gerçekleştirmektedir. Ödülün ilk verilmeye başlamasından günümüze dek bazı düzenlemeler yapılmıştır. Mevcut düzenlemelerle; Hans Christian Ödülü, IBBY tarafından her iki yılda bir, adaylık sırasında yaşayan, çocuk ve gençler için edebiyat çalışmalarının olağanüstü değerine göre kalıcı bir katkıda bulunduğu karar verilen bir yazara ve bir illüstratöre (çizere) verilmektedir. Seçim sürecinde yazar ve illüstratörün (çizer) eserlerinin tamamı dikkate alınmaktadır (Glistrup, 2002).

Hans Christian Andersen Ödül töreni seçmelerini düzenleyen IBBY'nin Yürütme Komitesi, üye ülkelere; Hans Christian Andersen Ödülü'nün ulusal bir ödül olmasının amaçlanmadığını, çocuk edebiyatı alanında olağanüstü bir uluslararası ödül olduğunu, bu ödülde tüm ulusal ve vatansever duyguların yersiz olduğunu kesin bir ifadeyle belirtmiştir (Glistrup, 2002).

4. Kazanan Adaylara Verilen Ödüller

Hans Christian Andersen Ödülü çocuk edebiyatı alanında verilen en eski ödüldür. Bu ödül “Çocuk Edebiyatının Nobeli” olarak da bilinmektedir. Fakat Hans Christian Andersen Ödülü, Büyük Nobel Ödülü'nün aksine büyük bir parasal ödül içermemekte, ödülün onursal değeri çok daha önem arz etmektedir. 1992’de Danimarka Kraliçesi II. Margrethe’nin himayesini kabul ettiği ödül, Hans Christian Andersen’in portresini taşıyan altın madalya ve onursal diplomadan oluşur (Glistrup, 2002).

Andersen Ödülü, büyük ödülle birlikte 1960-1964 yılları arasında “Başa güreşen yapıtlar”, 1956 yılından beri “IBBY Şeref Listesi” ve 1966’dan itibaren önerilen adaylar arasından “tavsiye edilen yapıtlar” ismiyle onurlandırma listeleri de oluşturur. Bu listelerden IBBY Şeref Listesi’nin oluşturulmasında IBBY üyesi her ülke bir yazar, bir çizer ve (1978’den beri) bir çevirmen olmak üzere üç aday gösterir. Bu liste için sanatçının son üç yıl içinde yayımlanmış bir eseri hedef alınır. Önerilen eserlerin hem o ülkenin çocuk edebiyatını temsil edici nitelikte olması, hem de farklı dillere çevrilmeye elverişli olması gerekir. Bu listeler, farklı ulusların birbirlerini çocuk edebiyatı aracılığıyla tanımalarını, anlamalarını sağlaması açısından önemli bir kaynak sunar (ÇGYD, 2022). Tüm yazarlar veya çizerler özellikle küçük çocuklar için yayın yapmasa da, bu seçimler kendilerini yüksek kalitede, çağdaş, uluslararası eserlerle tanıştırmak isteyen erken çocukluk eğitimi profesyonelleri için de önemli bir başlangıç noktası teşkil etmektedir. (Zeece ve Hayes, 2004).

5. Hans Christian Andersen Ödülü ve Dünya

Andersen Ödüllerinin verilmeye başladığı 1956 yılından 2022 yılına kadar ödülü alan yazarlar, doğum (varsa ölüm) tarihleri bilgisi, ait oldukları ülke, cinsiyetleri ve varsa Türkçeye çevrilmiş eserleri Tablo 1’de özetlenmiştir. Andersen Ödülleri 1966 yılından itibaren bir çizere de verilmektedir fakat bir araştırma makalesinin boyutlarına sığmayacağı için bu çalışmada sadece ödülü kazanan yazarlar üzerinde durulmuştur.

Tablo 1: 1956-2022 Hans Christian Andersen Ödülü Kazanan Yazarlar

Yıl	Yazar	Ülkesi	Cinsiyeti	Yazarın Türkçeye Çevrilmiş Eseri
2022	Marie-Aude Murail (1954)	Fransa	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Yıldızı Dişi Kahrolsun Ev Ödevi Sıradışı Basit
2020	Jacqueline Woodson (1963)	ABD	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> Bir Başka Brooklyn İlk Bakışta Aşk Senden Sonra
2018	Eiko Kadono (1935)	Japonya	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Kiki’nin Cadı Kargosu 1
2016	Cao Wenxuan (1954)	Çin	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> Tunç ve Ayçiçeği
2014	Nahoko Uehashi (1962)	Japonya	Kadın	-
2012	Maria Teresa Andruetto (1954)	Arjantin	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Pazarları Beni Çok Öp Anne
2010	David Almond (1951)	İngiltere	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> Garajdaki Giz Piranalarla Yüzen Çocuk Dünya Büyülü Bir Yer Alevler Arasında Ay'a Tırmanan Çocuk Küçük Koşucular
2008	Jürg Schubiger (1936-2014)	İsviçre	Erkek	-
2006	Margaret Mahy (1936-2002)	Yeni Zelanda	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Büyülü Kuşaklar Geveze Goril

2004	Martin Waddell (1941)	İrlanda	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> Küçük Ayı Serisi Büyük Minik Dinozor Hayalet Gemi Yavru Baykuşlar Baykuşlu Çocuğun Sırrı
2002	Aidan Chambers (1934)	İngiltere	Erkek	-
2000	Ana Maria Machado (1941)	Brezilya	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> İçimdeki Büyükanne
1998	Katherine Paterson (1932)	ABD	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Terabithia Köprüsü
1996	Uri Orlev (1931)	İsrail	Erkek	-
1994	Michio Mado (1909-2014)	Japonya	Erkek	-
1992	Virginia Hamilton (1934-2002)	ABD	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Paul Robeson
1990	Tormod Haugen (1945-2008)	Norveç	Erkek	-
1988	Annie MG Schmidt (1911-1995)	Hollanda	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Floddertje Pluk ve Kırmızı Çekicisi Kedi Kız Minus Jip İle Janneke Gülbebek Gemiye Biniyor ve Diğer Öyküler
1986	Patricia Wrightson (1921-2010)	Avustralya	Kadın	-
1984	Christine Nöstlinger (1936-2018)	Avusturya	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Franz Dizisi Mini Dizisi Puding Poli Dizisi Alev Saçlı Çocuk Curcuna Evi Konrad ya da Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk Hadi Ama Baba! Konuk Değil Baş Belası İyi Ejderha Kötü Ejderha İşte Şimdi Hapı Yuttum! Lollipop Kağıt Uçakla Gizli Gizli Macera Yaramaz Porsuk Dani Saklı Miras Küçük Korsan Hazine Peşinde Evde ve Uzakta Arkadaş Dümeni Aklından Düşünceler Geçen Çocuk Susi'nin ve Paul'in Gizli Günlükleri Korkunç Hayaletli Şeyler Kim Takar Salatalık Kralı Küçük Korsan İşbaşında İlse Evden Kaçtı
1982	Lygia Bojunga Nunes (1932)	Brezilya	Kadın	-
1980	Bohumil Riha (1907-1987)	Çekoslovakya	Erkek	-
1978	Paula Fox (1923-2017)	ABD	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> Moris'in Odası
1976	Cecil Bødker (1927-2020)	Danimarka	Kadın	-
1974	Maria Gripe (1923-2007)	İsveç	Kadın	-
1972	Scott O'Dell (1898-1989)	ABD	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> Mavi Yunuslar Adası
1970	Gianni Rodari (1920-1980)	İtalya	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> Hayvanat Bahçesinden Masallar

				<ul style="list-style-type: none"> • Televizyona Düşen Çocuk Gip • Yalancılar Ülkesi • Bir Telefonluk Masallar • Dalgın Çocuk • Ormanda Eğlence • Kolezyumu Taşıyan Adam • Çizgi Roman Faresi • En Şanslı Sayı • Minik Cesur Kerevit • Mantova'nın Cüceleri • Mavi Ok • Tonino Keşke Görünmez Olsam • Alis'in Hikâyeleri • Marko ile Mirko'nun Serüvenleri • Kedilerden Hikâyeler • Masallar ve Kurgu Masallar • Dünya Denen Koca Okul • Soğan Oğlan • Gökyüzünden Gelen Pasta • Masal İçinde Masal • Bay Yarım Bıyık • Güzel Periler • İki Kere Doğan Baron • Çizgi Roman Faresi • Yağmurcu Prens • Düş Kurma Kuralları
1968	James Krüss (1926-1997)	Almanya	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> • Büyük Dedem ve Ben • Satılan Gülüş
	José Maria Sánchez-Silva (1911-2002)	İspanya	Erkek	-
1966	Tove Jansson (1939-2001)	Finlandiya	Kadın	<ul style="list-style-type: none"> • Kuyruklu Yıldız Geliyor • Büyücünün Şapkası • Bir Dünya Çıkartması • İşte Karşınızda Minik May / Afacan Misafirler • Tehlikeli Yolculuk • Görünmez Çocuk • Mumi Ailesi Denizde • Tehlikeli Yaz • Mumi Yaratıcı Boyama • Mumiler ve Büyük Sel Baskını • Minik May / Mumiş'in Evi • Mumi Ailesi Kış Mevsiminde • Baba ve Deniz • Sonra Ne Oldu Dersin? • Dürüst Yalancı • Yaz Kitabı
	René Guillot (1900-1969)	Fransa	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> • Beyaz Yele • Arizona'lı Red Kid • Büyük Macera • Ormanlar Prensi • Limandaki Yabancı • Grichka ile Kurtlar • Uzaydan gelen yabancı • Dostluk çemberi

				<ul style="list-style-type: none"> İspanya'da bir Şato Kahraman Çocuk
1962	Meindert Dejong (1906-1991)	ABD	Erkek	-
				<ul style="list-style-type: none"> İkizler Neyin Peşinde? Açıkgöz Budalalar Uçan Sınıf Çizmeli Kedi Küçük Adam ve Küçük Hanım Küçük Adam Küçük Hafiyeler / Emil ve Akrobatlar Küçük Hafiyeler / Emil ve Dedektifler Ben Küçük Bir Çocukken 35 Mayıs Kuafördeki Domuz ve Başka Öyküler Soytarının Tuhaf Hikâyeleri Don Kışot Palavracı Baron Noktacık ile Anton Açıkgöz Budalalar Hayvanlar Toplantısı
1960	Erich Kästner (1899-1947)	Almanya	Erkek	<ul style="list-style-type: none"> Güney Çayırı Yaramaz Emil Dizisi Pippi Uzunçorap Dizisi Şamatalı Köy'de Dizisi Maskara çocuk Zozo Yaramazlık Şampiyonu Zozo Mio, Benim Mio'm Haydudun Kızı Ronja Aslanyürekli Kardeşler Avare Rasmus Güneş Ülkesi Haydutsuz Orman
1958	Astrid Lindgren (1907-2002)	İsveç	Kadın	
1956	Eleanor Farjeon (1881-1965)	İngiltere	Kadın	-

Tablo 1'de görüldüğü üzere 2022 yılı ile birlikte günümüze kadar dünya çapında 35 yazar Hans Christian Andersen Ödülü kazanmıştır. Ödül, verildiği yıl tek bir yazara verilmiş olup sadece 1968 yılında iki yazara verilmiştir. Türkçeye eserlerinin çevirisi en çok yapılan yazar 27 eserle Gianni Rodari'dir. Bunu en az beş eseri çevrilen yazarlar olarak sırasıyla Christine Nöstlinger (23), Erich Kästner (17), Tove Jansson (16), Astrid Lindgren (12), René Guillot (10), David Almond (6), Martin Waddell (5) takip eder. Yazarların cinsiyetlerine, ülkelerine ve kıtalarına göre dağılımları ile Türkçeye çevrilen eser sayısının yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafiklerde detaylandırılmıştır.

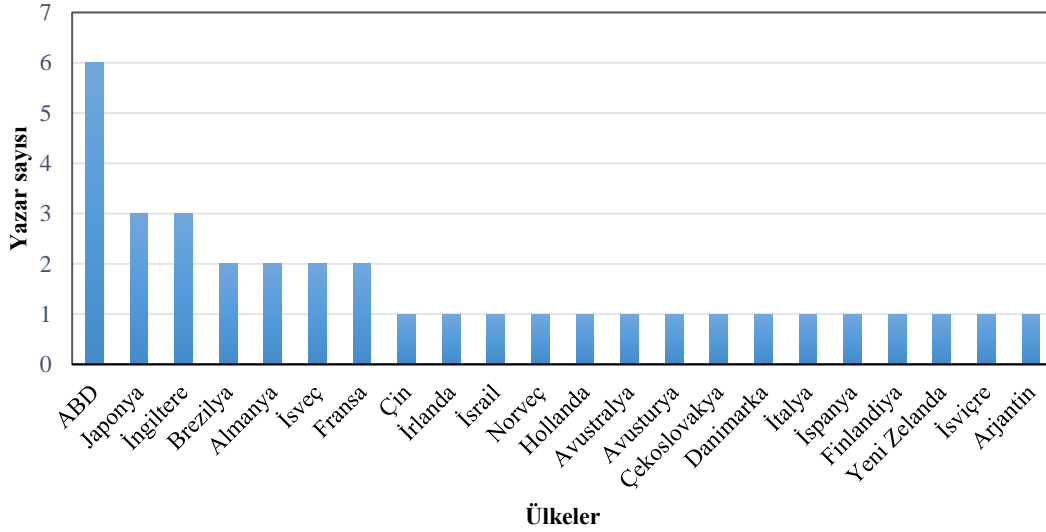
Şekil 1 incelendiğinde yazarların %51'i kadın, %49'u erkek olduğu görülür. Bu durumda ödülün verilmesinde cinsiyetlere göre eşit bir dağılımın gözetildiği söylenebilir. Nobel Edebiyat Ödülü'nde başlangıçtan günümüze (1901-2021) ödül verilen kadınların oranı %13.67'dir (Britannica Ansiklopedisi, 2022). Nobel Edebiyat Ödülü ile Andersen Ödülü yazarların cinsiyetlerine göre dağılımı karşılaştırıldığında Andersen Ödülü'nde daha dengeli bir dağılımın olduğu görülür. Andersen Ödülü ilk düzenlenme komitesinin kadın olması ve ilk iki ödülün kadın

yazarlara verilmesi organizasyon ve yazarlık alanında daha 1956 gibi bir tarihte kadınların çocuk edebiyatı alanındaki başarısını göstermesi bakımından önemlidir.

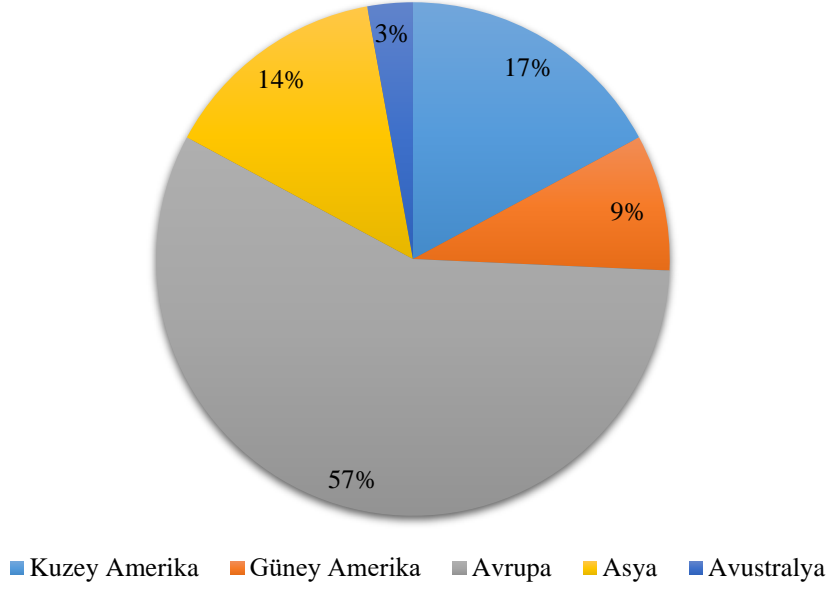
Şekil 1: Yazarların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Şekil 2’de ödül alan yazarların ülkelere göre dağılımı incelendiğinde 6 ödülle en fazla Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olduğu görülür. Bunu 3’er ödülle Japonya ve İngiltere takip ederken 2’şer ödülle Brezilya, Almanya, İsveç ve Fransa kökenli yazarların ödül aldığı görülür. Birer ödülle ödül alan diğer ülkeler; Arjantin, Çin, İrlanda, İsrail, Norveç, Hollanda, Avusturya, Çekoslovakya, İtalya, İspanya, Finlandiya, Yeni Zelanda ve İsviçre’dir.

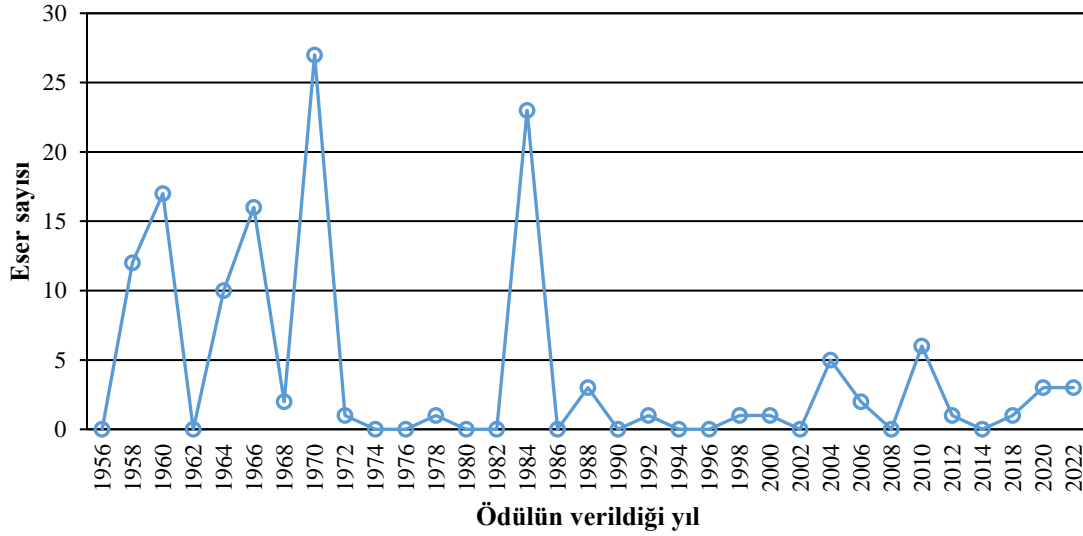
Şekil 2: Yazarların Ülkelerine Göre Dağılımları

Şekil 3’te yazarların ülkeleri kıtalara göre de değerlendirilmiş ve ilgili çıkarım bu bölümde yapılmıştır.

Şekil 3: Yazarların Kıtalara göre Dağılımı

Şekil 3’te ödül alan yazarların kıtalara göre dağılımı incelendiğinde %57 oranla en fazla Avrupa Kıtası’ndaki ülkelere ödülün verildiği görülür. Bunu %17 ile Kuzey Amerika, %14 ile Asya, %9 ile Güney Amerika ve %3 ile Avustralya Kıtası’ndaki ülkeler takip eder. Afrika Kıtası’na hiç ödül verilmemiştir. Asya Kıtası’na verilen ödül; Japonya, Çin ve İsrail ülkeleriyle sınırlıdır. Ödül verilen ülkeler arasında Müslüman ülke bulunmamaktadır. Avrupa, Amerika, Avustralya gibi “Batılı toplumlar” olarak kabul edilen kıtaların toplam ödül oranı %86’dır. Bu sonuç Nobel Edebiyat Ödülü kazananları ile de benzerlik göstermektedir. Nobel Edebiyat Ödülü’nde 114 ödülde 99’u (%86.84) Batılı ülkelere verilmiştir (Demir ve Süslü, 2021). Bu veriler bize uluslararası büyük edebiyat ödüllerinin ve özelde Andersen Ödülü’nün “Batılı” ülkeler arasında sıkışıp kaldığını göstermektedir. Bu durum Andersen Ödülü’nün dünya insanını temsil etme, dünya barışına katkı sağlama hedefleriyle arasında büyük bir mesafe olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Andersen Ödülü’nün çocuk edebiyatına katkısı da “Batı Medeniyeti” ile sınırlanmış olmaktadır. Ödül verilen yazarların eserlerinin çevirisi ve basımının artması ile dünya üzerinde hatırı sayılır bir ekonomik ve sosyolojik güç oluşturduğu düşünülürse Batı dünyasının kapitalist anlayışıyla sonuçların örtüştüğü görülür. Öte yandan dünya edebiyatının çeviri ve İngilizce odaklı yayın sorunlarını da barındırdığı ortaya çıkar.

Şekil 4: Andersen Ödüllü Yazarların Türkçeye Çevrilen Eser Sayısının Yıllara Göre Dağılımı

Ödülü kazanan yazarlardan eserleri Türkçeye çevrilmiş olan yazarlar bulunmaktadır. Şekil 4'te Andersen Ödüllü yazarların Türkçeye çevrilen eserlerinin sayısal dağılımı görülür. 1956 ile 1984 arasında ödül alan yazarların eserlerinin çevirisinin daha fazla olduğu görülür. 1986 ile 2002 yılları arasında ödül alan yazarların eserlerinin Türkçeye çevrilmesinde ciddi düşüşler olduğu görülür. 2004 ve sonrasında ise bir önceki döneme göre çeviri eserlerin arttığı fakat ilk dönem ödül alan yazarların çeviri sayılarına ulaşamadığı görülür. Bu durumun çeşitli sebepleri olabilir.

Zamanla ödül kazanan yazarların eserlerinin Türkçeye çevirilerinin azalmasının, Türkiye'de çocuk edebiyatının gelişimine paralel bir yol izlediği söylenebilir. 1970'ten sonra Türkiye'de çocuk yazını, roman, öykü, masal, resimli kitap, şiir türlerinde büyük bir gelişme göstermeye başlamış, kitapların nitelik ve nicelik bakımından zenginleştiği görülmüştür (Şenalp ve Şan, 1981). Türkiye'de çocuk edebiyatı kavramının çeviri eserlere dayalı gelişim gösterdiği (Çıkla, 2005; Neydim, 2022; Şimşek, 2014) düşünülecek olursa 1970 sonrası yerel yapıtların artması bu yıllardan sonraki çeviri eser sayısını önceki dönemlere göre azaltmış olabilir. Yıllara göre Andersen Ödüllü yazarların eserlerinin Türkçeye çevirisinin düşmesindeki bir diğer neden de ilk dönem ödül alan yazarların dünyada çocuk edebiyatının kurucusu niteliğinde yazarlar olmasından kaynaklanıyor olabilir. Araştırmamızda yer alan ve Türkçeye eserleri en çok çevrilen Christine Nöstlinger, Gianni Rodari, Erich Kästner, Astrid Lindgren gibi yazarlar çocuk edebiyatı tarihinde klasikler ya da kurucu yazarlar olarak ele aldığı görülür (Neydim, 2022; Şimşek, 2014). Eserlerin çevirilerinin hiç olmaması ya da azalmasının bir diğer nedeni de o yıllara ait yazarların evrenselliği tam olarak yakalayamaması olabilir. Bu durum da ödül verilen yazarların evrenseli yeterince temsil etme gücünde bir eksiklik olup olmadığı şüphesini uyandırmaktadır.

6. Hans Christian Andersen Ödülü ve Türkiye

Hans Christian Andersen Ödülü'ne Türkiye'den adaylar gösterilmiş fakat ülkemizden henüz Andersen Ödülü'nü kazanan yazar ya da çizer bulunmamaktadır. Fakat 1956 yılında Eflatun Cem Güney Açıl Sofram Açıl (1949) eseriyle, Andersen Ödülü Şeref Listesi'ne seçilen on bir eserden biri olup bu eserler arasında en mükemmeli olarak seçilmiştir. Sanatçıya bununla ilgili olarak Andersen Payesi Şeref Diploması ve Dünya Çocuk Edebiyatı Sertifikası verilmiştir.

Yine Eflatun Cem Güney “Dede Korkut Masalları” adlı eseriyle 1960’ta Andersen Ödülleri Başa Güreşen Yayıtlar Listesi’ne seçilerek Türk çocuk edebiyatı alanında önemli bir başarı elde etmiştir (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2006). 1958 yılında Cumhuriyet Dönemi’nin ilk kadın yazarlarından biri olan Cahit Uçuk Türk İkiizleri (1937) eseriyle Andersen Ödülü Şeref Listesi’ne giren diğeri bir çocuk edebiyatı yazarımızdır.

Türkiye’den bu ödüle aday gösterme yetkisi 2000 yılından itibaren Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği’ne (ÇGYD) aittir. 2000 yılı ve sonrasında Türkiye’den Andersen Ödülleri’ne gösterilen adaylar aşağıda Tablo 2’de verilmiştir (ÇGYD, 2022).

Tablo 2: 2000 Yılı ve Sonrasında Andersen Ödülü’ne Aday Gösterilen Türk Yazar ve Çizerler

Yıl	Yazar	İllüstratör/Çizer
2022	Behiç AK	Mustafa DELİOĞLU
2020	Aday gösterilmedi.	
2018	Mavisel YENER	Sedat GİRGİN
2016	Gülçin ALPÖGE	Ferit AVCI
2014	Serpil URAL	Saadet CEYLAN
2012	Sevim AK	Feridun ORAL
2010	Muzaffer İZGÜ	Can GÖKNİL
2008	Ayla ÇINAROĞLU	Nazan ERKMEN
2006	Aday gösterilmedi.	
2004	Aday gösterilmedi.	
2002	Muzaffer İZGÜ	Ümit ÖGMEL
2000	Gülten DAYIOĞLU	Mustafa DELİOĞLU

İBBY arşivlerinde 1980 ile 1992 yılları arasında Andersen ödülüne aday gösterilen yazarlar arasında da Türkiye’nin yer almadığı görülmüştür. Fakat konuyla ilgili daha detaylı bilgiye ulaşabilmek adına Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği’nin (ÇGYD) resmi internet sayfasını daha donanımlı ve güncel hale getirmesi doğru olacaktır. Sitede aday gösterilen yazar/çizer, ödülü kazanan yazar gibi bilgilerde dahi eksiklikler bulunmaktadır. Sitenin bütünüyle İngilizce dil seçeneği ile de kullanılabilmesi gerekmektedir. Fakat sitede İngilizce dil seçeneği ile Türkçe düzenlenen tüm içeriğe ulaşamamaktadır. Günümüzde uluslararası faaliyet gösteren her yapı için resmi internet siteleri büyük önem arz etmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Hans Christian Andersen Ödülü, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde çocuk edebiyatının yeniden kurulmasına öncülük ve tanıklık etmiş bir ödül törenidir. Bu nedenle ödülün çocuk edebiyatı için katkısı önemlidir. Ödülün fikri temellerinde hayatın kusurlarına rağmen yaşamının mutlaka bir yolunun bulunacağı mesajını iletmeye çalışan yazarların ve çizerlerin ön plana çıkarılması düşüncesi vardır. Böylelikle ödülle birlikte çocukların daha nitelikli, çok kültürlü ve onlara yaşama ümidi veren eserlerle buluşmaları hedeflenmiştir.

Ödüle İBBY üyesi olan ülkeler aday gösterebilir. Bu üyelik için ülkelerde yazarların kurduğu dernekler aracılığıyla aday gösterme süreci gerçekleştirilir. Türkiye’de Andersen

Ödülü'ne aday gösterme yetkisi 2000 yılından beri Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) yetkisindedir. Sadece Türkiye için olmamakla birlikte ülkelerden aday gösterilme sürecinin daha geniş katılımlı bir seçmeyle yapılması gerektiği düşünülmektedir. Böylesi önemli bir süreç Türkiye'den Kültür ve Turizm Bakanlığının desteği alınarak adaylık süreci yürütülebilir. Bu süreçte yarışma, akademik değerlendirme, okur oylaması ve daha üzerinde düşünülüp geliştirilebilecek farklı yollarla aday olacak yazarlar seçilebilir.

Andersen Ödülü kazanan sanatçıların cinsiyetlerine göre inceleme yapıldığında eşit bir dağılımın gözetildiği söylenebilir. Dünyadaki birçok oluşumun erkek egemen anlayışına zıt daha eşitlikçi bir tavır sergileyen ödül töreninin bu tutumu önemlidir. Bu tutumun ardında Andersen Ödülü'nün ilk düzenleme komitesinin kadın yazarlara dayanmasının önemli bir payı olduğu düşünülmektedir.

Andersen Ödülü'nü kazanan yazarların ülkelerine göre inceleme yapıldığında en fazla ödül kazanan ülke 6 ödülle Amerika Birleşik Devletleri olarak karşımıza çıkar. Bunu Japonya ve İngiltere 3 ödülle takip ederken Brezilya, Almanya, Fransa ve İsveç kökenli yazarların 2'şer ödül aldıkları görülür. Birer ödülle ödül alan diğer ülkeler; Arjantin, Çin, İrlanda, İsrail, Norveç, Hollanda, Avusturya, Çekoslovakya, İtalya, İspanya, Finlandiya, Yeni Zelanda ve İsviçre'dir.

Yazarların ait olduğu kıtalara göre değerlendirme yapıldığında ise ödülün %86 oranla Avrupa, Amerika, Avustralya olmak üzere "Batılı toplumlar" olarak kabul edilen kıtalardaki ülkelere verildiği görülür. Doğu toplumunu temsil eden Asya Kıtası'na verilen ödül; Japonya, Çin ve İsrail ile sınırlıdır. Ödül verilen ülkeler arasında Müslüman ülke bulunmamaktadır. Bu veriler bize Andersen Ödüllerinin uluslararasılık, çok kültürlülük ilkeleriyle tam olarak örtüşmediğini, ödülün "Batılı" ülkeler arasında el değiştirmekle sınırlı kaldığını gösterir. Bu bağlamda Andersen Ödülü'nün çocuk edebiyatına katkısı da "Batı Medeniyeti" ile sınırlanmış olmaktadır. Ödül kazanan yazarların eserlerinin çeviri ve basımının artması ile dünya üzerinde hatırı sayılır bir ekonomik ve sosyolojik güç oluşturduğu düşünülürse Batı dünyasının kapitalist anlayışıyla sonuçların örtüştüğü görülür.

Bu noktada doğu toplumuna ait çocuk edebiyatı eserlerinin uluslararası boyutta değer görmesini sağlayacak nitelikte olup olmadığı üzerinde de durulması gerekir. Bu konu üzerinde akademik çalışmalar yapılması gerekir. Evrensel değerleri aktarma, kültürel değerleri ele alış biçimi, çocuğa uygunluk, bireye yaşama ümidi verme gibi birçok açıdan doğu toplumu ülkelerinden aday olan yazarların eserleri incelenip ödülü kazanamama sebepleri üzerinde çalışmalar yürütülebilir.

Farklı bir dilden bir çocuk eserinin Türkçeye çevrilmesi için ödüllü olması şart olmamakla birlikte ödüllü olmayıp onlarca eseri dilimize kazandırılan eser vardır. Fakat uluslararası kitap çeviri tercihlerinde ödüllerin etkisi yadsınamayacak kadar büyüktür. Andersen Ödüllü yazarların Türkçeye eserlerinin çevirisi bağlamında incelendiğinde; ilk ödül verilen sanatçıların (Christine Nöstlinger, Gianni Rodari, Erich Kästner, Astrid Lindgren) eserlerinin daha fazla çevirisinin yapıldığı görülür. Bunun çeşitli nedenleri olabilir. İlk ilk dönem ödül alan yazarların modern çocuk edebiyatının kurucu kişileri olması olabilir. İkincisi Türkiye'de 1970 sonrası ulusal çocuk edebiyatı yapıtlarının nicel ve nitel yönden önemli bir gelişim göstermesi çeviri eserleri azaltmış ya da dengelemiş olabilir. Üçüncüsü ise 1980'li yıllardan sonraki ödül alan yazarların evrenselliği tam olarak yakalayamaması olabilir.

Çocuk Edebiyatının Nobel'i olarak isimlendirilen Andersen Ödülü, uluslararası çocuk edebiyatına önemli katkılar yapmış ve yapmaya devam etmektedir. Araştırmamızda görülen ödülün en önemli sorunu; medeniyetleri temsil etme gücünün zayıf oluşudur. Andersen Ödül düzenleyicilerinin çok kültürlülüğe daha fazla katkıda bulunabilmek adına -başta Türkiye olmak üzere- edebiyatın ana vatanı olan doğu kültürlerini daha iyi okumalıdır.

Araştırmanın makale boyutunda olması sebebiyle Andersen Ödüllü kazanan yazarlar üzerinde inceleme yürütülmüştür. Farklı çalışmalarda çizerleri de konu alan bir çalışma yürütülebilir. Yine yeni yapılacak çalışmalarda ödül kazanan yazarların eserleri ile Türk adayların eserleri çeşitli değişkenlere göre karşılaştırmalı incelenebilir. Bu tip çalışmaların artmasıyla Türk çocuk edebiyatı daha uluslararası nitelikte eserler verebilmek için bilimsel bir alt yapı oluşturma fırsatı bulabilir.

Kaynaklar

- ALMA (Astrid Lindgren Memorial Award). (2022). In memory of Astrid Lindgren. <https://alma.se/en/> 17.02.2022 tarihli erişim
- Britannica Ansiklopedisi (2022). Nobel Edebiyat Ödülü sahipleri. <https://www.britannica.com/topic/Winners-of-the-Nobel-Prize-for-Literature-1856938> 18.03.2022 tarihli erişim.
- Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 27-40
- Çakmak Güleç, H. & Geçgel, H. (2006). *Çocuk Edebiyatı-Okul Öncesinde Edebiyat ve Kitap* (2. Baskı). Ankara: Kök.
- ÇGYD (Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği). (2022). Uluslararası Ödüller. <http://cgyd.org/uluslararasi-oduller> 17.02.2022 tarihli erişim.
- Çıkla, S. (2005). Tanzimattan günümüze çocuk edebiyatı ve bazı öneriler. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 104(105), 89-107.
- De Mylius, J. (2021). Hans Christian Andersen. https://andersen.sdu.dk/liv/biografi/index_e.html 23.02.2022 tarihli erişim.
- Demir, F. & Süslü, N. E. Küresel Edebiyat Eğilimi Bağlamında Milenyum Sonrası Dönemdeki Nobel Edebiyat Ödülleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 61(1), 103-121.
- Glistrup, E. 2002. *The Hans Christian Andersen Awards 1956-2002*. Denmark: Narayana Press. Erişim <https://www.ibby.org> 21.02.2022 tarihli erişim.
- İBBY (International Board on Books for Young People). (2022). Hans Christian Andersen Award. <https://www.ibby.org/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-award> 21.02.2022 tarihli erişim.
- Karasubaşı, İ. (2015). II. Dünya Savaşı Çocukları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55(1), 441-450.
- Kirsch, A. (2019). Küresel roman: 21. Yüzyılda Dünyayı yazmak. Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Küçükislamoğlu, Ü. (2014). Nobel Edebiyat Ödülü'nün Yapısı ve Dünya Edebiyatındaki İşlevi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Lewis, N. (1990). Introduction. *Hans Andersen's Fairy Tales*. Hans Christian Andersen. Çev. L. W. Kingsland. Oxford: Oxford University Press.
- Neydim, N. (2022). *Çeviri Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bilgiyolu kültür yayınları.
- Sezer, S. (2005). Masal çevirilerinde karşılaşılan sorunlar: Türkçe'de Andersen masalları. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenalp, L. & Şan A. (1981). *Çocukluk Yılında Çocuk Kitapları*. İstanbul: Onur Basımevi.
- Şimşek, T. (2014). Çocuk Edebiyatı Tarihine Ön Söz. *Türk Dili Dergisi*, 7(756), 15-58.
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk, Çocukluk ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zeece, P. D. & Hayes, N. (2004). International children's literature. *Early Childhood Education Journal*, 32(3), 191-197.

Extended Abstract

With the Industrial Revolution (1760), the world underwent significant economic, political, and social change. The tendency of globalization, which began with the effects of the Industrial Revolution, was represented in literature as well. Goethe was the first to coin the term "world literature," which developed in response to a global tendency in the field of literature. The realization of Goethe's views on "world literature" has gone much further with today's possibilities.

The reality of world literature has also had significant effects on children's literature. Different cultures have had the opportunity to read, know, and understand each other through translated works. The role of translated works in children's literature is very important in Turkey. The foundations of children's literature were laid in our country with the translated works made after the Tanzimat Period (Çıkkla, 2005; Neydim, 2022; Şimşek, 2014).

In determining the works to be translated, resources and organizations such as international libraries, congresses, book fairs, and award ceremonies have an important function. These organizations make a significant contribution to the worldwide recognition and dissemination of authors and their books. The most respected international awards in the field of children's literature are the ALMA-Astrid Lindgren Memorial Award and the Hans Christian Andersen Award. The Hans Christian Andersen Award, which is accepted as the Nobel Prize of children's literature, is emphasized in the research.

The paper was carried out with a qualitative approach in order to make a general analysis of the Hans Christian Andersen Award, and the case study pattern was used.

In the research, a qualitative study about the Hans Christian Andersen Prize was conducted in order to examine the purpose of the award, the selection of the work to be awarded, and the award-winning authors and their gender, countries, continents, and works translated into Turkish.

The Hans Christian Andersen Prize, established in 1956, is the oldest international award for children's literature. Organized by the International Board on Books for Young People (IBBY), the award is given every two years.

When we examine the establishment history of the prize, we come across the improvement movements in social life in Europe following the Second World War. In order to heal the scars left by World War II on women and children, and to recreate the Europe of that period, many people initiated initiatives in numerous disciplines. One of them is the activist Jella Lepman, who is a victim of war. Lepman returned to Germany as part of the "re-education" program after the war ended and spearheaded important international book activities. Some of these activities are as follows: In 1946, he organized a book exhibition in Munich with 2000 books from 14 countries. In 1948, the Munich International Youth Library, which is still the world's largest youth library, was established. In 1953, the International Board on Books for Young People (IBBY) was established. The establishment of IBBY, one of these activities, has important effects

on children's literature, gaining an international dimension. IBBY began organizing the Hans Christian Andersen Prize in 1956.

The Hans Christian Andersen Award has emerged with the aim of instilling, starting with children and young people, the idea that for peace to prevail, it is necessary to have respect and understanding for the "other". The Andersen Award organization thinks that children's book artists have an important social mission because they try to convey the message that human beings should not lose hope in their innate goodness and that people can find a way to live despite the flaws of their society (Glistrup, 2002). As a result, the Andersen Award seeks to highlight artists who create works for children in the fields of writing and drawing, as well as to provide children with more competent, life-giving, multicultural works in this manner.

While the award was given to an author who had produced a permanent and remarkable work in the field of children's literature from 1956 to 1966, it has also been given to an illustrator since 1966. The Andersen Prize, which was granted the patronage of Queen Margrethe II of Denmark in 1992, consists of a gold medal and an honorary diploma with a portrait of Hans Christian Andersen.

It has been observed that there is an equal distribution according to the gender of the authors who earned the Hans Christian Andersen Award. The fact that the initial organizing committee of the Andersen Award comprised women and that the first two awards were granted to women writers is notable in terms of showcasing the achievement of women in the field of children's literature in 1956 in the fields of organization and authorship.

When the authors who won the Andersen Award are analyzed according to their countries, the country that won the most awards is the United States of America, with 6 awards. Japan and England follow this with 3 awards each, while authors from Brazil, Germany, France and Sweden receive 2 awards each. Countries awarded one award were: Argentina, China, Ireland, Israel, Norway, Netherlands, Austria, Czechoslovakia, Italy, Spain, Finland, New Zealand, and Switzerland.

When the authors are evaluated according to the continents they belong to, it is seen that 86% of the awards are given to countries in the continents considered "Western societies," including Europe, America, and Australia. The award given to the Asian Continent, which represents Eastern society, is limited to the countries of Japan, China, and Israel. There is no Muslim country among the awarded countries. This data shows us that the Andersen Awards do not fully comply with the principles of internationalism and multiculturalism and that the award is limited to changing hands between "Western" countries. In this context, the contribution of the Andersen Award to children's literature is confined to "Western Civilization." Considering that with the increase in the translation and publishing of the works of award-winning authors, a substantial economic and sociological power is formed in the world, it is observed that the outcomes align with the capitalist worldview of the Western world.

In order to translate a children's work from a different language into Turkish, it is not necessary to have an award, and there are authors who are not awarded but whose dozens of works have been translated into our language. However, the impact of the awards on international book translation preferences is undeniable. When the works of Andersen Award-winning authors are analyzed in the context of translating into Turkish, it is seen that more translations of the works of the first award-winning authors (Christine Nöstlinger, Gianni Rodari, Erich Kästner, Astrid Lindgren) are made. There may be various reasons for this. The first may be that the authors who received awards in the first period were the founders of modern children's literature. Secondly, the significant quantitative and qualitative development of national children's literature works in Turkey after 1970 may have reduced or stabilized the translated books. Third, the award-winning authors after the 1980s may not have been able to fully capture universality.

The Andersen Prize, which is called the Nobel of Children's Literature, has made and continues to make important contributions to international children's literature. The most important problem with the award, as seen in our research, is that it has weak power to represent civilizations. In order to contribute more to multiculturalism, the organizers of the Andersen Prize need to take a closer look at the eastern cultures, which is the homeland of literature, especially Turkey.

Due to the dimensions of our research, a research was conducted on Andersen Award-winning authors. In future studies, a study can be carried out on the subject of illustrators. It is thought that with the increase of such studies, Turkish children's literature will have the opportunity to create a scientific infrastructure in order to produce more international works.